

ORTADOğU GÜNDEMİ

12-18 Temmuz 2021

2021

■ SURİYE GÜNDEMİ

• Uluslararası Gündemde Suriye

ABD, Türkiye ve Katar'ın yanı sıra birçok Avrupa ülkesi, salı günü ortaya koydukları karar ile dikkatleri Suriye'de kasten ve istikrarlı bir şekilde işlenen ağır ihlallere çevirdi. 47 üyenin lehine oy vermesiyle kabul edilen kararda, Suriye rejimi zorla kaybetme ve buna bağlı insan hakları ihlalleri ve suistimallerinde yer alan ana fail olarak kınandı. İngiltere Büyükelçisi Simon Manley, Suriye rejiminin zorla kaybetme taktiğinin "tek kelimeyle affedilemez" olduğunu söyledi. Karar, hesap verebilirlik prensibinin ihtiyacına ve bu prensibin barış müzakereleri ve barışın inşası süreçlerindeki önemine vurgu yaptı.¹

BM'nin Suriye ile ilişkili koordinatörler ve direktöründen gelen ortak açıklamada, Suriye'nin kuzeydoğusundaki Alluk su istasyonunda Kasım 2019'dan bu yana yaklaşık 24 su kesintisi olduğuna dikkat çekildi. Açıklamada 460 bin kişiye doğrudan temiz içme suyu sağlayan tesiste 23 Haziran'dan bu yana bakım ve onarım için erişimin azalması ve yetersiz elektrik gibi bir dizi faktör nedeniyle çalışmanın durdurduğu belirtildi.² Türkiye Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Tanju Bilgiç, açıklamayı eksik ve yanıltıcı bilgiler içerdiğini söyleyerek reddetti. Bilgiç, PKK terör örgütünün Suriye kolu olan YPG'nin su istasyonuna ve bölgeye giden elektriği kasıtlı olarak engellediğini kaydetti. Ayrıca Suriye rejiminin El Bab'a içme ve sulama suyu tedarikini keyfi olarak engellemeye devam ettiğini sözlerine ekledi.³

• Suriye Rejimi

Beşar Esad, cumartesi günü 600'den fazla misafirin huzurunda anayasa ve Kuran üzerine yemin ederek dördüncü dönem için cumhurbaşkanlığı görevine başladı. Esad açılış konuşmasında, seçimlerin "halkın devlete verdiği popüler meşruiyetin gücünü kanıtladığını" söyledi.⁴ Ülkede yatırım yapmanın önündeki en büyük engel olarak Lübnan bankalarında kalan parayı sorumlu tuttuğunu söyleyen Esad, dondurulan fonların değerinin 40 ile 60 milyar dolar arasında olduğunu öne sürdü.⁵

Suriye'de Esad rejiminin kontrolünde tuttuğu bölgelerde yoğun akaryakıt krizi yaşanırken, mazot fiyatı yüzde 277, ekmek fiyatı ise yüzde 100 artırıldı. Esad rejiminin ajansı SANA'nın haberine göre, mazotun litre fiyatı yüzde 277'lik artışla 500 Suriye lirasına yükseldi. Rejim, ekmek fiyatına da yüzde 100 zam yaparak 8 lavaşlık bir poşet ekmeğin satış fiyatını 200 Suriye lirasına çıkardı.⁶

1 <https://www.aljazeera.com/news/2021/7/13/un-demands-accountability-over-syria-mass-disappearances>

2 Syria: Up to 1 million people at risk due to severe interruptions to Alouk Water Station (unicef.org)

3 Turkey urges unbiased UN stance after Syria water station statement | Daily Sabah

4 Syria's Assad takes oath after criticized re-election - EgyptToday

5 Assad says Syria's economy 'depressed' by funds frozen in Lebanon | | AW (thearabweekly.com)

6 <https://www.middleeastmonitor.com/20210712-syria-regime-announces-sharp-rise-in-bread-fuel-prices/>

Rus helikopter üreticisi Rostvertol şirketinin yönetimiyle görüşen Sergey Şoygu, Suriye'deki operasyonlar sırasında Rus ordusunun 320'den fazla silah çeşidini denediğini belirtti. Hava silahlarının geliştirilmesinden bahseden Şoygu, özellikle teçhizatı ve helikopterleri güvence altına almak için hava savunma sistemlerinden veya MANPAD'lardan daha uzun menzile sahip silahlara ihtiyaç olduğunu kaydetti. Şoygu, "Bugün biz bu silahlara sahibiz. Bu, Suriye operasyonu sayesinde, bu işi yapanlar sayesinde oldu" dedi.⁷

Suriye rejimi Dışişleri ve Gurbetçiler Bakanı Faysal Mikdad, İran Dışişleri Bakanlığından Dışişleri Bakan Yardımcısı Büyükelçi Rıza Nacafi başkanlığındaki heyeti kabul etti. Mikdad, karşılıklı ziyaretlerin iki ülke arasındaki ilişkilerin pekiştirilmesine ve güçlendirilmesine, iki dışişleri bakanlığı arasında koordinasyonun, istişarenin ve görüş alışverişinin etkinleştirilmesine ve bunları geliştirmenin yollarını bulmaya yardımcı olduğunu vurguladı. Ayrıca Viyana'daki İran nükleer dosyasına ilişkin mevcut müzakerelerde Suriye'nin İran'a verdiği desteği yineledi.⁸

• Fırat'ın Doğusu

Suriye'de ülkenin yaklaşık üçte birini işgal eden terör örgütü YPG/PKK'nın Haseke ilinde Türkiye ile sınır hattı boyunca yaklaşık 113 kilometre uzunluğunda tüneller kazdığı ortaya çıktı. Tünel hattında bulunan yerleşim yerlerinde 1500'den fazla tünel çıkışının olduğu kaydedilirken sadece Nusaybin'in karşısında yer alan Kamışlı ilçe merkezinde, 1200 tünel çıkışının bulunduğu kaydedildi.⁹

Suriye'nin kuzeydoğusunda bulunan Suriyeli Kürt muhalif gruplara yönelik YPG baskısı devam etti. Kamışlı ve Kobani'de 17 Temmuz gecesi 3 muhalif Kürt siyasetçi ile 1 gazeteci, YPG'ye mensup olduğu belirtilen maskeli kişiler tarafından kaçırıldı.¹⁰

Belçika hükûmetinin Suriye'ye gönderdiği bir heyet, ülkenin kuzeydoğusundaki El Hol Kampı'ndan 6 kadın vatandaşı ile 10 çocuğu ülkeye geri getirdi.¹¹

AB Terörle Mücadele Koordinatörü Gilles de Kerchove, YPG'ye katılan Avrupalılarla ilgili uyarıda bulundu. Kerchove, "AB, YPG'yi terör örgütü olarak tanımadığı için silahlı savaşçı olarak bu gruba katılan gönüllüler yabancı terörist savaşçı olarak değerlendirilmemekte, bu nedenle birçok AB ülkesinde haklarında yasal takibat yapılmamaktadır" şeklinde bir açıklamada bulunarak bu kişilerin oluşturabileceği güvenlik risklerinin altını çizdi.

7 <https://www.dailysabah.com/world/syrian-crisis/russia-tested-over-320-weapons-in-syria-shoigu-says>

8 <http://sana.sy/en/?p=241862>

9 <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/terror-orgutu-ypg-pkknin-hasekede-turkiye-siniri-hattinda-113-kilometreyi-bulan-tuneller-kazdigi-ortaya-cikti/2307367>

10 <https://www.rudaw.net/turkish/kurdistan/180720214>

11 <https://tr.sputniknews.com/ortadogu/202107171044989587-belcika-suriyenin-kuzeydogusundaki-hol-kampindan-6-kadin-vatandasi-ile-10-cocugunu-geri-aldi/>

• Güney Suriye

Suriye’de Esad rejiminin, ülkenin güneyindeki Dera il merkezinde yaklaşık 40 bin kişinin yaşadığı Dera el-Beled Mahallesi’nde halkın ve eski muhaliflerin hafif silahlarını teslim etmemesi ve evlerinin aranmasına izin vermemesi üzerine başlattığı abluka 3. haftasına girerken, mahallede sağlık ve gıda kaynaklarının tükendiği bilgisi paylaşıldı. Abluka nedeniyle temel gıda stokları azalırken, fiyatlar da büyük oranda yükseldi. Rejim güçlerinin, taleplerini bölge halkına kabul ettirebilmek için bölgeye gün boyu sadece iki saat elektrik verdiği bilinmektedir.¹²

Yerel kaynaklardan aktarılan bilgilere göre Dera el Beled Mahallesi’nde yer alan Al- Manshiyyah semtinde Esad rejimi altında faaliyet gösteren Al-Kasam grubunun askerî karargâhında patlama meydana geldi. Olayda üç rejim milisi hayatını kaybetti.¹³

• İdlib ve Harekât Bölgeleri

Esad rejiminin İdlib’deki sivillere yönelik saldırıları büyük artış gösterdi. 12 Temmuz 2021’de Hama’nın kuzeybatısındaki Curin beldesinde konuşlu rejim güçleri, İdlibiin güneyinde M4 otoyolundaki Himeymet ve Hama’nın batı kırsalındaki Kileydin, Zekkum ve Kastun köylerine karadan karaya atış yapılan silahlarla saldırı düzenleyerek ateşkesi ihlal etti. Saldırıda, 1 kız çocuğu hayatını kaybetti, yaralanan 2 çocuk da çevredeki hastanelere kaldırıldı. Beyaz Baretliler’in İdlib Medya Sorumlusu Firas Halife yaptığı açıklamada, 15 Temmuz’da rejim güçlerinin sabahın erken saatlerinde İdlib’in güneyinde yer alan İblin ve Fua köylerine karadan karaya atış yapan silahlarla saldırı düzenlediğini belirtti. Halife, saldırıda İblin’de 3, Fua’da 5 olmak üzere toplam 8 sivilin yaşamını yitirdiğini ve 5 sivilin ise yaralandığını aktardı. 17 Temmuz’da İdlibiin güneydoğusundaki Maret el-Numan ilçesinde konuşlu rejim ordusu ve İran destekli yabancı milislerin oluşturduğu rejim güçleri, İdlibiin güneydoğusundaki Serce köyünü karadan karaya atış yapılan silahlarla hedef aldı. Sivil Savunma ekiplerinin aktardığı bilgiye göre, Cebel Zaviye bölgesindeki Serce’de saldırıda ilk belirlemelere göre, 2’si çocuk olmak üzere, 6 sivil hayatını kaybetti. 3’ü sivil savunma çalışanı olmak üzere toplam yaralanan 6 sivil de çevredeki hastanelere kaldırıldı. 18 Temmuz’da ise yine Maret el- Numan ilçesindeki Hamidiyye üssünde konuşlu rejim güçleri, İdlibiin güneydoğusundaki İhsim köyünü karadan karaya atış yapılan silahlarla hedef aldı. Beyaz Baretliler’den alınan bilgiye göre, Cebel Zaviye bölgesindeki İhsim köyüne düzenlenen saldırıda ilk belirlemelere göre, 3’ü kadın 2’si çocuk en az 6 sivil hayatını kaybederken çok sayıda sivil de yaralandı.¹⁴

Tel Rifat’ta bulunan YPG tarafından 15 Temmuz 2021’de Afrin ilçe merkezine saldırı düzenlendi. Afrin kent merkezine yapılan 7 roket saldırısında, ilk belirlemelere göre, biri çocuk

12 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/esed-rejiminin-derada-40-bin-sivilin-yasadigi-mahalleye-uyguladigi-abluka-3uncu-haftasinda/2304311>

13 <https://www.syriahr.com/en/219414/>

14 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/esed-rejiminin-idlibe-saldirisinda-2-si-cocuk-6-sivil-hayatini-kaybetti/2307840>

2 sivil yaşamını yitirdi, 2'si çocuk 10 sivil de yaralandı. Roketlerin, sivilin evlerine isabet etmesi sonucu çevrede hasar meydana geldi.¹⁵ Millî Savunma Bakanlığı tarafından yapılan açıklamaya göre, terör örgütü üyeleri Başilhaya Üs Bölgesi'ne taciz atışında bulundu. Herhangi bir zayıfın yaşanmadığı saldırının ardından Türk Silahlı Kuvvetleri unsurları hemen harekete geçti. Terör örgütü PKK/YPG'ye ait hedeflere yönelik kara ateş destek vasıtalarıyla meşru müdafaa ve cezalandırma atışları yapıldı. Tel Rifat'ta belirlenen teröristlere ait hedeflerin tam isabetle vurulduğu atışlarda, terör örgütünün Kandil kadrosundan olduğu belirlenen 3 terörist, Şeyh İsa ve Ayn Daknah bölgelerindeki PKK/YPG mevzilerinde ise 4 terörist etkisiz hâle getirildi.

■ KÖRFEZ GÜNDEMİ

• Suudi Arabistan

Suudi Arabistan ve BAE, OPEC+ petrol üretim kotası hakkındaki anlaşmazlık üzerinde uzlaşmaya vardı ancak henüz OPEC+ toplantısı için tarih kararlaştırılmadığı belirtildi.¹⁶

Suudi Arabistan Kralı Selman bin Abdülaziz, Tunus'a bir milyon doz koronavirüs aşısı olmak üzere çeşitli tıbbi malzemeler gönderme kararı aldı.¹⁷

İngiltere merkezli bir kuruluş tarafından yayımlanan rapora göre İngiltere'nin Yemen'deki savaşın devam etmesindeki rolünün büyük olduğu belirtildi. Raporda İngiltere'nin Suudi Arabistan'a 27 milyar dolardan fazla askerî ekipman satışı yaptığına değinilmiştir.¹⁸

• Birleşik Arap Emirlikleri (BAE)

İsrail ile ilişkilerin normalleştirilmesi kapsamında önemli bir adım BAE'nin Tel Aviv'de büyükelçilik açması ile gerçekleşti. Böylelikle BAE, Körfez ülkeleri arasında İsrail'de elçilik açan ilk ülke oldu. Açılış vesilesiyle açıklamalarda bulunan BAE'nin İsrail Büyükelçisi Muhammed Al Haca "İbrahim Anlaşmaları" sonrası iki ülke arasında gelişen ilişkilere dikkat çekerek, ekonomi, havacılık, ticaret, teknoloji ve kültür gibi birçok alanda önemli anlaşmalar imzalandığını ifade etti.¹⁹

Öte yandan yine İsrail-BAE arasında gelişen ilişkilere bir başka örnek de İsrailli bir güvenlik firmasının BAE ile imzalamış olduğu anlaşma oldu. İsrailli şirket BAE'nin güvenliğini güçlendirmek ve acil durumlara müdahale süresini kısaltmak için Körfez ülkesine insansız hava aracı (İHA) temin edecek.²⁰

15 <https://www.aa.com.tr/dunya/tel-rifattaki-ypg-pkkl-teroristlerin-afrine-saldirisinda-2-sivil-oldu-10-sivil-yaralandi/2305993>

16 <https://www.aljazeera.com/economy/2021/7/14/saudi-and-uae-reach-compromise-in-opec-standoff>

17 <https://www.middleeastmonitor.com/20210713-saudi-sends-1m-covid-vaccine-doses-to-tunisia/>

18 <https://www.middleeastmonitor.com/20210716-uk-arms-sale-to-saudi-arabia-three-times-higher-than-previously-thought/>

19 <https://www.reuters.com/world/first-gulf-uae-opens-embassy-israel-hails-trade-ties-2021-07-14/>

20 <https://www.middleeastmonitor.com/20210716-israel-company-inks-drone-deal-to-boost-uaes-security/>

BAE Devlet Başkanı Şeyh Halife bin Zayid El Nahyan'ın diplomatik danışmanı Enver Gargaş bir hafta sürecek bir ziyaret için Washington'a gitti. Açıklamaya göre BAE'nin ABD Büyükelçisi Yusuf El Uteybe de Gargaş'a bu ziyareti boyunca eşlik edecek. Gargaş'ın ziyaret süresince Biden yönetiminden üst düzey yetkililer, Kongre üyeleri ve dış politika araştırmacılarıyla görüşmeler yapması beklenmektedir. Gargaş'ın ziyaretinin ABD-BAE ilişkilerini güçlendirmeyi hedeflediği belirtildi.²¹

Flydubai adlı havayolu şirketinin Covid-19'un ekonomik etkileri nedeniyle daha önce Boeing şirketi ile yapmış olduğu ve 65 adet 737 MAX tipi uçağın alınmasını öngören anlaşmanın iptal edildiğini duyurdu. Şirketten yapılan açıklamada filo planlamasının şirketin salgın sonrasında sektörün alacağı yeni durum ve seyahat ağını değiştirme stratejisi doğrultusunda gözden geçirilerek yapılacağı belirtildi.²²

• Katar

İçişleri Bakanlığı ekim ayında bir ilk olarak gerçekleştirilecek Şura Konseyi seçimlerinin organize edilmesi ve yürütülmesi için bir Denetim Komitesi ve bu komiteye bağlı çeşitli yürütme komiteleri kurulduğunu duyurdu. Kararın, Katar Başbakanı ve İçişleri Bakanı Şeyh Halid bin Halife bin Abdülaziz Al Tani tarafından alındığı belirtildi.²³

Uluslararası Sivil Havacılık Örgütü'nün Katar'ın kendi uçuş bilgi bölgesini (Flight Information Region – FIR) kurmak için yaptığı başvuruyu resmî olarak kabul ettiği duyuruldu. Bu gelişme sonrasında Katar kendi hava sahasını belirlemek için çalışmalara başlayabilecek. Bu hareket, Katar'ın daha önce Bahreyn ile imzaladığı ve hava seyrüsefer hizmetlerini Bahreyn'e devrettiği anlaşmadan çekilme talebi sonrasında gerçekleşti.²⁴

Uzun bir aradan sonra Katar, Afgan-İçer barış görüşmelerine yeniden ev sahipliği yaptı. Cuma günü gerçekleştirilen görüşmelere hem Afgan hükûmetini hem de Taliban tarafını temsilen üst düzey temsilciler katıldı. Taliban tarafı ülkedeki sistemin İslami değerlere uygun şekilde dönüştürülmesi talebini yinelerken, Afgan hükûmeti tarafı ise sivilleri tehdit eden çatışmaların durdurulmasının elzem olduğunu vurguladı.²⁵

Son olarak Katar Yatırım Otoritesi (Qatar Investment Authority – QIA) yatırımları çeşitlendirmek ve Asya'da fırsatlar yaratmak amacıyla Singapur'da bir merkez kurulduğunu duyurdu. Kurulan merkez Katar Yatırım Otoritesine bağlı alt kuruluşlardan biri olarak danışmanlık hizmeti verecek. Bu hamle Katar'ın son dönemlerde çoğunlukla Avrupa ve Amerika

21 <https://gulfnews.com/uae/government/uae-presidential-advisor-dr-anwar-gargash-begins-us-visit-1.1626200520462>

22 <https://www.middleeastmonitor.com/20210714-uae-flydubai-cancels-purchase-of-65-us-boeing-aircraft-over-covid-19/>

23 <https://www.dohaneews.co/qatar-to-form-committees-to-manage-historic-shura-elections/>

24 <https://www.aljazeera.com/news/2021/7/13/un-body-gives-qatar-permission-to-control-its-airspace>

25 <https://www.aa.com.tr/en/asia-pacific/crucial-intra-afghan-talks-resume-in-qatar-after-hiatus/2307639>

pazarlarına yoğunlaşmış yatırımlarını çeşitlendirmek ve büyütme stratejisinin bir parçası olarak gerçekleşti.²⁶

• Yemen

Martin Griffiths'in BM İnsani Yardım Koordinasyon Ofisi başkanlığına atanması sonrası BM Yemen Özel Temsilciliğine İsveçli diplomat Hans Grundberg atandı.²⁷ Bunun üzerine Yemen Dışişleri Bakanı Ahmed Avad bin Mübarek BM Genel Sekreteri'ne Yemen hükûmetinin Grundberg'in özel temsilci olarak atanmasının resmen onaylandığını bildirdi.²⁸

Hafta boyunca merkezî hükûmet güçleri ile İran destekli Husiler arasında Yemen'in El-Beyda vilayetinde devam eden çatışmalar neticesinde her iki taraftan hayatını kaybedenlerin sayısının 320'yi geçtiği kaydedildi. El-Beyda civarında yoğunlaşan çatışmalar Husilerin stratejik Marib kentini kontrol etme girişimlerinin bir parçası olarak gerçekleşmektedir.²⁹

Yemen'de devam eden çatışma ülke ekonomisindeki krizi de derinleştirmektedir. Yemen riyalinin dolar karşısındaki düşüşü bu hafta rekor tazeledi ve karaborsada 1 dolar 1,003 riyalden işlem gördü. Yaşanan gelişme Başbakan Maen Abdulmelik Said'in başkanlık ettiği Yüksek Ekonomik Konseyinde ekonomideki kötü gidişatın durdurulması için alınan bir dizi önleme rağmen gerçekleşti.³⁰ Yaşanan ekonomik kriz temel gıda maddelerinin fiyatlarında da büyük artışa sebep oldu. Ülkede bir adet somun ekmek 30 riyalden satılmaktadır.³¹

• Kuveyt

Kuveyt Dışişleri Bakanı Şeyh Dr. Ahmed Nasır Al Muhammed Al Sabah, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Mustafa Şentop'u makamında ağırladı. İkili ilişkilere, bölgesel ve uluslararası gelişmelere dair görüşmelerin gerçekleştirildiği belirtildi.³² Ayrıca Mustafa Şentop mevkidaşı Marzuk Al Ganim³³ ve Veliht Prens Şeyh Meşal³⁴ ile de görüşmeler gerçekleştirdi.

• Umman

Umman Sultanı Heysem bin Tarık, Suudi Arabistan'ı ziyaret etti. Suudi Arabistan Kralı Selman bin Abdülaziz ve Veliht Prensi Muhammed bin Selman tarafından karşılanan Heysem bin Tarık, son zamanlarda ülkesinde ekonomik sebeplerle gerçekleşen protestolarla baş etmekteydi. 2 günlük ziyarette ana gündem maddesi Umman'ın içinde bulunduğu derin

26 <https://www.dohanews.co/qatar-wealth-fund-expands-asia-investments-with-new-singapore-hub/>

27 <https://www.middleeasteye.net/news/yemen-war-hans-grundberg-un-envoy-peace-talks>

28 <https://yeniyeemen.net/tr/p-211572>

29 <https://apnews.com/article/middle-east-yemen-c3cbd043fbf01208165c5754cdab0f94>

30 <https://www.arabnews.com/node/1894171/business-economy>

31 <https://www.reuters.com/world/middle-east/prices-soar-yemens-rival-central-banks-tussle-away-battlefield-2021-07-14/>

32 <https://www.kuna.net.kw/ArticleDetails.aspx?id=2988429&Language=en>

33 <https://www.kuna.net.kw/ArticleDetails.aspx?id=2988249&Language=en>

34 <https://www.kuna.net.kw/ArticleDetails.aspx?id=2988253&Language=en>

ekonomik kriz ve Yemen kriziydi. Öte yandan, Suudi Arabistan ve Umman arasında ticaret, kültür ve yatırım gibi alanlarda anlaşmalar imzalanırken Suudi Arabistan-Umman arasındaki ilişkilerin geliştirilmesi için bir Suudi-Umman Koordinasyon Konseyi kuruldu.³⁵

• Bahreyn

İngiltere merkezli Reprieve İnsan Hakları Örgütü ve Bahreyn Haklar ve Demokrasi Enstitüsü tarafından ortak yayımlanan bir raporda 2011 yılından bu yana Bahreyn’de verilen idam cezalarının %600 oranında arttığı ifade edildi. Hükûmet karşıtı protestoların patlak vermesiyle başlayan bu süreçte en az 51 kişinin ölüm cezasına çarptırıldığı belirtildi. İdam edilenlerin %88’inin “terörizm” suçlamasıyla hüküm giydiği ve hepsinin işkenceye maruz kaldığı da raporda belirtilenler arasında yer aldı.³⁶

■ KUZAY AFRİKA GÜNDEMİ

• Mısır

Mısır’ın Birleşmiş Milletler Daimî Temsilcisi Muhammed İdris bir medya kuruluşuna verdiği mülakatta Rönesans Barajı ile ilgili olarak Birleşmiş Milletler’in bir çözüm bulmasını beklemediklerini söyledi. İdris, “Eğer Güvenlik Konseyi çözüm sunacaksa 10 yıl önce neden yapmadı” şeklinde konuştu. Güvenlik Konseyinin çözüm olmadığını fakat sorunun çözümü için araçlardan biri olduğunu söyleyen İdris, Mısır’ın Konseye başvurmasının Afrika Birliği çatısı altındaki bir yıllık görüşmelerin başarıya ulaşmadığı anlamına geldiğini söyledi.³⁷

ABD Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Edward Price, yaptığı basın açıklamasında ABD’nin Mısır’daki gözaltı, kötü muamele ve gazeteci, akademisyen ve aktivistlere yönelik ithamları yakından takip ettiğini ve bu konularla ilgili Mısır hükûmetiyle görüşmelerini söyledi.³⁸

Kuveyt Ulusal Meclis Sözcüsü Marzouq Al-Ghanim, Mısır Temsilciler Meclisi Sözcüsü Hanafi Jabali ile yaptığı konferansta Kuveyt’in Rönesans Barajı başta olmak üzere Mısır’ın karşılaştığı bütün sorunlarda desteklediğini söyledi.³⁹

Mısır resmî ajansı MENA’nın haberine göre, 17. kez uzatılan OHAL uygulaması 24 Temmuz’dan itibaren 3 ay daha yürürlükte olacak. Mısır’ın İskenderiye ve Tanta kentlerinde Nisan 2017’de düzenlenen ve terör örgütü IŞİD’in üstlendiği bombalı saldırılarda 45 kişi yaşamını yitirmiş, 125 kişi yaralanmıştı. Söz konusu saldırıların ardından Cumhurbaşkanı Abdulfettah es-Sisi, 3 ay süreyle OHAL ilan edildiğini duyurmuştu.⁴⁰

35 <https://www.aljazeera.com/news/2021/7/11/omans-sultan-visits-saudi-arabia-on-first-overseas-trip>

36 <https://www.middleeastmonitor.com/20210715-report-600-rise-in-death-sentences-in-bahrain-since-2011/>

37 <https://www.middleeastmonitor.com/20210715-egypt-official-we-do-not-expect-unsct-to-resolve-dam-crisis/>

38 <https://www.middleeastmonitor.com/20210715-us-warns-egypt-against-crackdown-on-activists/>

39 <https://www.egypttoday.com/Article/1/106136/Kuwait-affirms-support-for-Egypt's-water-rights>

40 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/misir-da-ohal-17nci-kez-uzatildi/2301917>

Mısır'da devlete ait MENA haber ajansının bildirdiğine göre, Mısır'ın en yüksek temyiz mahkemesi, yasa dışı ilan edilen Müslüman Kardeşler'in 10 liderinin müebbet hapis cezalarını onayladı.⁴¹

• Libya

Libya Başbakanı Abdulhamid Dibeybe bir medya kuruluşuna yaptığı açıklamada ülkenin doğusundaki gayrimeşru silahlı güçlerin lideri Halife Hafter ile irtibat hâlinde olmalarına rağmen orduyu birleştirmenin zor olacağını belirtti. Dibeybe "Tabii ki, Hafter ile temas kuruluyor. O zor bir askerî kişilik ancak onunla iletişim kuruyoruz. İşler kolay görünmüyor. Libya ordusunu birleştirmek çok zor olacak" ifadelerini kullandı. Ülkede seçimlerin planlanan tarihte (24 Aralıkta) yapılmasını taahhüt eden Başbakan Dibeybe, Temsilciler Meclisinin bazı üyelerinin ellerindeki otoriteyi bırakmak istemediğini kaydetti ancak bu kişilerin kim olduğunu açıklamadı. Dibeybe, başkanlığa aday olup olmayacağına henüz karar vermediğini dile getirdi.⁴²

Libya Başbakanı Abdulhamid Dibeybe New York'ta düzenlenen Libya konulu Birleşmiş Milletler (BM) Güvenlik Konseyi toplantısında, ülkenin son siyasi ve güvenlik durumuyla 24 Aralık'ta yapılması planlanan ulusal seçimler hakkında konuştu. Seçimlerin desteklenmesi için bakanlık düzeyinde bir kurul oluşturduklarını kaydeden Dibeybe, "Temsilciler Meclisi tarafından hâlâ bütçe onaylanmadığı hâlde Yüksek Seçim Komisyonu için imkânlar nispetinde finansman tahsis ettik" dedi. Ordu ve güvenlik kurumlarının birleştirilmesi için uluslararası toplumdan Libya'ya destek vermesini isteyen Dibeybe, şöyle devam etti: "Paralı askerlerin ve yabancı savaşçıların varlığının devam etmesi, şu anki siyasi sürecin, ateşkesin devamlılığının sağlanması için harcanan çabaların ve ordunun birleştirilmesinin önünde gerçek bir tehlike oluşturuyor. Ulusal Birlik Hükûmeti, paralı askerlerin ve yabancı savaşçıların Libya topraklarındaki varlığının devam etmesinin kabul edilemez olduğunu ve bunların derhâl ve eş zamanlı olarak ayrılmalarının zorunlu olduğunu vurgulamaktadır."⁴³

• Tunus

Tunus'ta son dönemde Covid-19 vaka sayılarındaki ciddi artış nedeniyle sağlık sistemi ayakta kalmakta zorlanıyor. Bu durum karşısında bölge ülkeleri Tunus'a yardım için harekete geçti. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın talimatı üzerine, Sağlık Bakanlığı ve Millî Savunma Bakanlığı koordinasyonunda hazırlanan Covid-19 aşısı ve tespit kiti, solunum cihazı, maske, dezenfektan ve steril eldivenler, Ankara'dan havalanan Türk Silahlı Kuvvetlerine ait C-130 tipi nakliye uçağıyla Tunus'a ulaştırıldı. Türkiye'nin yanı sıra Suudi Arabistan, Mısır, Cezayir, Fas, Katar, Moritanya ve Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) Tunus'a tıbbi yardım gönderirken,

41 <https://www.aljazeera.com/news/2021/7/12/egypt-upholds-life-sentences-for-10-muslim-brotherhood-figures>

42 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/libya-basbakani-dibeybe-libya-ordusunu-birlestirmek-cok-zor-olacak/2307697>

43 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/libya-basbakani-dibeybe-parali-askerler-ve-yabanci-savascilarin-siyasi-surecin-icin-tehlike-olusturdugunu-soyledi/2306090>

Fransa, Çin ve ABD yardım vaadinde bulundu. Yurt dışındaki dernekler de dayanışma kampanyaları başlattı.⁴⁴

Dünya Sağlık Örgütü (WHO) yaptığı açıklamada, Tunus'un Ortadoğu ve Afrika'da kişi başına koronavirüs ölüm oranının en yüksek olduğu ülke olduğunu söyledi. Dünya Sağlık Örgütü ayrıca önümüzdeki hafta gelecek olan Kurban Bayramı ile hastalığın daha da tehlikeli bir hâle gelebileceği konusunda uyarılarda bulundu. Örgüt genel olarak Doğu Akdeniz ülkelerinde vaka artışı olduğunu da bildirdi.⁴⁵

Tunus'taki Nahda Hareketi lideri ve aynı zamanda Meclis Başkanı Raşid el-Gannuşi'nin sosyal medya hesabından paylaşılan yazılı açıklamada, "Meclis Başkanı Raşid el-Gannuşi'nin bu akşam yapılan Covid-19 testi pozitif çıkmıştır" ifadelerine yer verildi. Açıklamada ayrıca, Gannuşi'nin tüm sağlık kontrollerinin yapıldığı, gerekli tüm tedbirlerin alındığı ve çalışmalarını uzaktan yürüteceği kaydedildi.⁴⁶

• Cezayir

Cezayir Cumhurbaşkanı Abdülmecid Tebbun, selefi Abdülaziz Buteflika istifaya zorlayan protestolarda yer alan 101 göstericinin serbest bırakılmasını sağladı. Şubat 2019'da başlayan protestolarda reformlar yapılması ve tüm siyasi elitlerin tasfiyesi gibi istekler yer alıyordu. Aralık 2019'da seçilen Tebbun ekonomik ve siyasi reformlar yapacağına söz vermişti.⁴⁷

Fas'ın Birleşmiş Milletler Temsilcisi Ömer Hilal'in Kabiliyeliler halkının kendi kaderini tayin etme (self determination) hakkını açıkça desteklediğini belirten resmî bir bildiri yayımlaması üzerine Cezayir'den sert tepki geldi. Cezayir bunun ciddi bir sapma olduğunu söyledi. Fas'ın bu hamlesi Cezayir Dışişleri Bakanın Batı Sahra halkının kendi kaderini tayin etme hakkını desteklediklerini açıkladıktan sonra geldi.⁴⁸

Cumhurbaşkanı Abdülmecid Tebbun, iki ülke arasında ticareti geliştirmek için Cezayir-Nijer arasındaki sınırın açılacağını duyurdu. Nijer Cumhurbaşkanı Muhammed Bazum ile ortak gerçekleştirdiği basın toplantısında konuşan Tebbun, mevkidaşına dostça ziyareti için teşekkür ederken petrol ve ticaret başta olmak üzere birçok alanda iş birliğini geliştirmeyi amaçladıklarını söyledi.⁴⁹

Cumhurbaşkanı Abdülmecid Tebbun, Cezayir ve halkının Filistin'in yanında durmaya devam edeceğini ve Filistin'in Araplar ve Cezayirli için siyasi ve dinî bir kible olmaya devam ede-

44 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/kovid-19-salgininda-zor-gunler-geciren-tunusa-yardim-koprusu/2304635>

45 <https://www.aljazeera.com/news/2021/7/17/tunisia-marks-worse-daily-covid-deaths-since-start-of-pandemic>

46 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/tunustaki-nahda-hareketi-lideri-ve-meclis-baskani-gannusi-kovid-19a-yakalandi/2303617>

47 <https://www.reuters.com/world/africa/algeria-leader-pardons-protest-movement-members-2021-07-14/>

48 <https://www.middleeastmonitor.com/20210717-algeria-demands-rabat-to-clarify-un-representatives-statements-on-kabyle-peoples-right-to-self-determination/>

49 <https://allafrica.com/stories/202107140267.html>

ceğini söyledi. Tebbun, Filistin'in her Arap ve Cezayirli'nin bilincinde yer alacağını ve asla vazgeçmeyeceklerini de sözlerine ekledi.⁵⁰

• Fas

Fas ve İsrail siber güvenlik anlaşması imzaladı. Rabat'daki İsrail diplomatik görevlisi David Govrin sosyal medyadan yaptığı açıklamada anlaşmanın iki ülkeye operasyonel iş birliği, AR-GE ve bilgi paylaşımı gibi imkânlar sağlayacağını dile getirdi.⁵¹

ABD Dışişleri Bakanlığı, Fas'ı tutuklu gazeteci Süleyman Raissouni'yi beş yıl hapis cezasına çarptırdığı için eleştirdi ve basın özgürlüklerinin korunması çağrısında bulundu. Mahkeme Raissouni'yi başka bir erkeğe cinsel saldırıda bulunmak suçundan beş yıl hapis cezası ve 100 bin dirhem (11.205 dolar) para cezasına çarptırmıştı.⁵²

■ ENERJİ GÜNDEMİ

• Dünya Geneli

19. OPEC ve OPEC Dışı İşbirliği Deklarasyonu Bakanlar Toplantısı sonrası yapılan açıklamada, 2022 yılının Mayıs ayından geçerli olmak üzere BAE, Irak, Kuveyt, Rusya ve Suudi Arabistan'ın üretim kotalarını arttırması yönünde karar alındığı bildirildi. Petrol üretim artışını yüzdesel olarak en fazla %10,48 ile BAE gerçekleştirirken, Rusya ve Suudi Arabistan'ın günlük 500 bin varil üretim artışına gideceği açıklandı.^{53 54}

Pakistan Enerji Bakanlığı yaptığı açıklamaya göre, Rusya ve Pakistan PakStream Doğal Gaz Boru Hattı için ön protokol imzaladığını bildirdi. Ön protokole göre boru hattının %74'ünün Pakistan'a ait olacağı da bildirildi. Karaçi'den Lahor'a gaz iletecek olan boru hattının günlük 2 milyar fit³ transit kapasitesi olacağı kaydedildi.^{55 56}

Rusya Devlet Nükleer Enerji Şirketinin (ROSATOM) Suudi Arabistan'a kurulması önerilen nükleer enerji reaktörlerinden su enerji reaktörü olan VVER tipi nükleer reaktörlerini önerdiği ve kurulacak ilk nükleer santrale beraber hidro enerji reaktörleri kurmayı teklif ettiği açıklandı.⁵⁷

50 <https://www.middleeastmonitor.com/20210715-algeria-president-palestine-is-political-religious-qibla-for-algerians-arabs/>

51 <https://www.middleeastmonitor.com/20210716-morocco-israel-sign-cyber-security-deal/>

52 <https://www.middleeastmonitor.com/20210713-us-slams-moroccos-jailing-of-critical-journalist/>

53 https://www.opec.org/opec_web/en/press_room/6511.htm

54 https://www.opec.org/opec_web/static_files_project/media/downloads/Table%20-%20Reference%20production.pdf

55 <https://tribune.com.pk/story/2310730/pakistan-russia-cut-deal-on-pipeline-project>

56 <https://twitter.com/PTIofficial/status/1415707254632878088>

57 <https://english.aawsat.com/home/article/3075861/russia-proposes-wver-reactors-first-saudi-nuclear-power-plant>

• Ortadoğu

Abu Dabi Ulusal Petrol Şirketinin (ADNOC) Upper Zakum ve Satah Al Razboot (SARB) sahalarında bulunan altı yapay adaya entegre edilmiş sondaj hizmetlerine 763,7 milyon USD yatırım yaptığı açıklandı. Schlumberger (payı 381 milyon USD), ADNOC Drilling (228 milyon USD) ve Halliburton'a (153 milyon USD) verilen üç (sondaj) sözleşmesi şeklindeki yatırım- la şirketin üretim kapasitesinin 2030 yılına kadar günde 5 milyon varile genişlemesinin destekleneceği kaydedildi. ^{58 59 60}

Kuveyt ilk kalıcı sıvılaştırılmış doğal gaz (LNG) tesisi olan Al Zour LNG Terminali'ne Katar'dan ilk LNG kargosunu aldığını açıkladı. Al-Zour LNG Terminali'nin, 2022 yılına kadar yıllık 22 milyon ton (mpta) toplam ithalat kapasitesiyle dünyanın en büyük kapasiteli LNG depolama ve yeniden gazlaştırma projesi olduğu bildirildi. Kuveyt'teki gaz talebinin, 10 GW değerindeki petrolle çalışan elektrik santrallerinin aşamalı olarak devre dışı bırakılacak olması nedeniyle artacağı açıklandı. Kuveyt'in, Qatar Petroleum'un (QP) ile Al Zour LNG Terminali için yılda 3 mpta LNG tedarik etmek üzere 15 yıllık bir sözleşmesi olduğu da açıklandı. Kuveyt, diğer LNG tedarikçilerinden 3,5 mpta LNG satın almayı planladığını da bildirdi. ^{61 62} Katar Devlet şirketi QP'nin yaptığı açıklamada, Güney Kore devlet şirketi Korea Gas Corporation (KOGAS) ile 2025 yılından başlayarak 20 yıl boyunca 2 mpta LNG tedarik kontratı imzalandığı açıklandı. Katar ayrıca 7 Temmuz 2021'de Tayvan merkezli CPC şirketiyle 15 yıllık LNG tedarik kontratı imzalamıştı. ^{63 64}

QP'nin yaptığı açıklamaya göre, 2021-25 periyodunda QP'nin sermaye giderlerinin (capex), 59,1 milyar USD tutarındaki hissesi, yan kuruluşları ve ortak girişimleri tarafından yapılan harcamalarla birlikte toplam 82,5 milyar USD'ye ulaşmasının beklendiği bildirildi. Bununla birlikte QP'nin, bu ayın başlarında yapılan tahvil ihracından 12,5 milyar USD elde ettiği de açıklandı. 2025 yılına kadar 70 mpta LNG kapasitesinden 110 mpta LNG kapasitesine çıkarılacak olan The North Field East (NFE) capexinin 28,75 milyar USD olmasının beklendiği de bildirildi. ⁶⁵

İsrail devlet şirketi Israel Electric Corp. ve Tamar konsorsiyumu arasında yeniden müzakere edilen devlete yüz milyonlarca şekel tasarruf sağlayacak sözleşmenin doğal gaz maliyetini 1/3 oranında azaltacağı açıklandı. 1 Temmuz'da geriye dönük olarak yürürlüğe girecek olan

58 https://www.rigzone.com/news/adnoc_dishes_out_760mm_in_awards-15-jul-2021-165951-article/

59 <https://www.energyvoice.com/oilandgas/middle-east/336817/schlumberger-halliburton-adnoc-drilling-sarb-upper-zakum-contract/>

60 <https://www.spglobal.com/platts/en/market-insights/latest-news/natural-gas/071421-adnoc-awards-764-mil-drilling-contracts-to-boost-capacity-to-5-mil-bd-by-2030>

61 <https://gulfbusiness.com/kuwait-opens-first-permanent-lng-facility-as-it-looks-to-boost-gas-imports/>

62 <https://www.naturalgasworld.com/kuwaits-al-zour-terminal-receives-first-lng-cargo-90230>

63 <https://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/katardan-guney-koreye-lng-satisi-41851866>

64 <https://www.reuters.com/business/energy/south-korea-signs-20-year-lng-deal-with-qatar-2021-07-12/>

65 <https://www.argusmedia.com/en/news/2234129-qatars-qp-forecasts-825bn-capex-in-202125>

sözleşmeye göre 2028 yılına kadar satın almayı taahhüt ettiği 21 milyar m³ (bcm) gazın ısı birimi başına 4,50 USD maliyeti olacağı kaydedildi. ⁶⁶

Suriye Cumhurbaşkanı ile Suriyeli iş adamı Houssam Qaterji'nin, Deir al-Zour bölgesinde bulunan iki petrol sahasını işletmek, Suriye Demokratik Güçleri (SDG) ile ilişkileri güçlendirmek ve Halep'teki konumunu sağlamlaştırmak için Moskova'da görüştüğü açıklandı. ⁶⁷

İran'da bulunan South Pars offshore gaz sahasından, başlangıcından 20 Mart 2021'e kadar 1,867 bcm gaz, 2,2 milyar varil kondensat, günlük 50 bin varil petrol üretildiği açıklandı. Sahanın geliştirilmesi için yaklaşık 80 milyar USD'lik yatırım yapılan South Pars'tan çıkarılan petrol, gaz ve türevlerinin değerinin şu ana kadar 335 milyar USD olduğunun tahmin edildiği de bildirildi. ⁶⁸

İran Enerji Bakanı Yardımcısı yaptığı açıklamada, Bitcoin madenciliği gibi yüksek seviyede elektrik tüketimine neden olan sektörler adına 13 adet elektrik santralinin inşası için bir mutabakat zaptı imzalamayı planladığı bildirildi. Santrallerin farklı sektörlerden 12 yatırımcı tarafından finanse edileceği ve 3 yıl içinde inşa edileceği de açıklandı. İran'ın mevcut kurulu kapasitesine %13'lük bir artışla 10,5 GW daha ekleneceği ve tesislerin İsfahan, Hormozgan, Markazi, Yazd, Kerman, Fars, Semnan ve Khuzestan'da kurulacağı bildirildi. ⁶⁹

ABD'nin İran'a yönelik uyguladığı yaptırımları kaldırdıktan sonra Türkiye ve İran'ın enerji iş birliğinin artabileceği açıklandı. İran Ticaret Odasının Enerji Komisyonu Başkanı, Türkiye üzerinden Avrupa'ya enerji tedariki için Karadeniz'e ve Akdeniz'e uzanan boru hattı altyapısıyla İran, gaz ve elektrik konusundaki iş birliğini güçlendirerek karşılıklı hedef ve çıkarlar doğrultusunda yeni pazarlara girilebileceğini açıkladı. ⁷⁰

Irak yaptığı açıklamada, Bağdat elektrik hattını Quds Elektrik Santrali'ne bağlayan elektrik kulelerinden birine IŞİD tarafından sekiz adet bomba yerleştirildiği ancak girişimin Irak Güvenlik Güçleri tarafından engellendiği açıklandı. ⁷¹

Irak Petrol Bakanlığı yaptığı açıklamada, Irak'ın Basra Körfezi'ndeki Fao Limanı'na petrol rafinerisi kurmak için Çin Devlet şirketi China National Chemical Engineering'i (CNCEC) seçtiği bildirildi. Rafinerinin günde 300 bin varil kapasiteye sahip olacağı ve bir de petrokimya tesisi içereceği de açıklandı. ⁷²

⁶⁶ <https://www.timesofisrael.com/new-gas-deal-expected-to-slash-electricity-prices-but-some-say-its-not-enough/>

⁶⁷ <https://www.intelligenceonline.com/international-dealmaking/2021/07/13/houssam-qaterji-makes-bigger-splash-in-syrian-oil,109679436-art>

⁶⁸ <https://www.tehrantimes.com/news/462999/South-Pars-cumulative-gas-output-exceeds-1-800-bcm>

⁶⁹ <https://www.globalconstructionreview.com/news/iran-plans-build-13-power-plants-next-three-years/>

⁷⁰ <https://www.dailysabah.com/business/energy/ankara-tehran-can-boost-energy-cooperation-after-sanctions-iran>

⁷¹ <https://www.rudaw.net/english/middleeast/iraq/130720212>

⁷² <https://www.reuters.com/world/middle-east/chinas-cncec-build-oil-refinery-petrochemical-plant-southern-iraq-statement-2021-07-13/>

Irak kabinesi yaptığı açıklamada, eski Irak Petrol Bakanını Irak Ulusal Petrol Şirketine (INOC) üç üyeye birlikte yönetim kurulunda uzman danışman olarak atanması için gerekli çalışmaları yapmaya başladığını açıkladı.⁷³

Fas Meclis Başkanı Habip El Maliki, İspanya'nın Fas Krallığı karşısında bir medeniyet kompleksi yaşadığını ve bugüne kadar bununla baş edemediğini söyledi. Maliki, İspanya'nın güneyindeki bir dizi kentin turizm yoluyla Arap ve İslam kültürel mirasından beslendiğini söyledi. Maliki ayrıca İspanya'nın bu yılın başlarında Polisario Cephesi liderine ev sahipliği yapmaktaki kışkırtıcı pozisyonunun iki ülke arasındaki krizi çözmeye veya barışı yeniden sağlamaya zarar verdiğini açıkladı.⁷⁴

⁷³ <https://www.iraqoilreport.com/news/iraqs-cabinet-appoints-former-oil-minister-ghadhban-to-inoc-43889/>

⁷⁴ <https://www.middleeastmonitor.com/20210716-morocco-our-country-presents-civilisational-complex-for-spain/>

HAFTALIK RUSYA BASIN ANALİZİ

(12-18 TEMMUZ 2021)

• **Kötü Örnek: İsrail, Taliban'ın Rusya Ziyareti Nedeniyle Alarma Geçti**

8-9 Temmuz 2021 tarihlerinde Taliban temsilcilerinin Moskova ve Tahran ziyaretleri konusunda İsrail'in endişeleri Rusya basınında yer buldu. "NEWS.ru" haber sitesinde yayımlanan "[Kötü Örnek: İsrail, Taliban'ın Rusya Ziyaretiyle Alarma Geçti](#)" başlıklı değerlendirme yazısında söz konusu haber, "İsrailli yorumculara göre, Afgan militanların zaferi Hamas ve Hizbullah'a ilham verebilir" ifadeleriyle değerlendirildi. Yazıya göre İsrailli yorumcular, Taliban temsilcilerinin Moskova ve Tahran'a yaptığı ziyaretler de dâhil olmak üzere, Taliban hareketinin uluslararası meşrulaştırılmasının olumsuz sonuçları olabileceği konusunda endişelerini dile getirmişler. Nitekim Taliban'ın önemli kazanımlar elde etmesinin yanı sıra uluslararası oyuncuların da onlarla görüşmelere istekli olmaları Hamas ve Hizbullah gibi örgütlerin er ya da geç tanınmasına yol açabilir. Nitekim, uluslararası toplum bugüne kadar söz konusu gruplara silahlarını bırakmaları yönünde neredeyse hiç baskı yapmadı.

İsrail'in endişelerine yol açan diğer bir husus, kısa sürede Taliban'ın sadece Afganistan topraklarındaki konumlarını önemli ölçüde güçlendirmekle kalmayıp aynı zamanda Rusya, Katar ve İran'da da düzenli misafir olmayı başarmasıdır. Ayrıca yazıda Moskova'nın, Hamas ve Hizbullah ile yakın temaslarının Rus-İsrail ilişkilerini etkileyebileceği ihtimalleri üzerinde de durulmuştur.

• **İran Yaptırımlardan Kurtulabilir mi?**

Rusya'nın önde gelen araştırma, yayın ve eğitim faaliyetleri yapan bağımsız düşünce kuruluşu Rusya Uluslararası İlişkiler Konseyi (RUIK) sayfasında MOL Grubu Petrol tedariki uzmanı Victor Katona'nın "[İran Yaptırımlardan Kurtulabilir mi?](#)" başlıklı değerlendirme yazısı yayımlandı. Yazıda, İran petrol endüstrisinin yaptırımlardan kurtulmaya hazır olup olmadığı ayrıntılı şekilde incelenmiştir. Uzmana göre, 2021'in ikinci çeyreğinde petrol fiyatlarındaki artış, birçok petrol üreticisi ülkede sosyo-ekonomik durumun normalleşmesine katkıda bulundu: "fiyatlar, kısıtlamaların kademeli olarak kaldırılması ve petrol ürünlerine olan talebin artmasına paralel olarak yükseldi." Analist, Haziran-Temmuz 2021'de salgının üçüncü dalgasının gecikmeli olarak gelmesine rağmen, Rusya'nın da bu konuda bir istisna olmadığını ancak bununla birlikte bu yıl petrol endüstrisinin ufkunda en büyük belirsizliklerden birinin ortaya çıktığına dikkat çekti: İranın nükleer meselesinin Viyana görüşmeleri çerçevesinde çözülmesinin bir sonucu olarak İran petrolünün dünya pazarlarına dönüşü beklentisi. Analist bu konuda iki ihtimal üzerinde durdu. Birincisi, önceki müzakere sürecinin aksine, İran'ın ihracat atılımına kısmen hazır olduğuna değinen uzmana göre tüm petrol piyasası OPEC+

petrol üretim hacimlerinde kademeli bir geri dönüş beklerken, piyasanın mevcut durumu, büyük stokların birikmesine katkıda bulunmaz. İkincisi, ABD'ye yönelik retorığı açısından daha agresif ve İran'daki dinî çevrelere daha fazla yakınlık ve bağımlılık zemininde taviz vermeye az eğilimli olan yeni yönetimin iktidara gelmesine bir aydan biraz fazla süre kaldığına da dikkat çeken analiste göre nükleer anlaşmanın ağustos ayına değin imzalanmaması durumunda sorunlar ortaya çıkabilir. Nitekim söz konusu erteleme gelecekte imzalanma olasılığını önemli ölçüde düşürebilir.

• İran "Nükleer" Müzakerelerin Durdurulmasını İstiyor

İran, Viyanada devam eden "nükleer anlaşmanın" restorasyonuna ilişkin müzakerelerin durdurulması isteğinde bulunması Rusya basınında geniş yer buldu. "Nezavismaya" gazetesinin 15 Temmuz sayısında yayımlanan "[İran 'Nükleer' Müzakerelerin Durdurulmasını İstiyor](#)" başlıklı uzman görüşlerine dayanan değerlendirmede, söz konusu haberin ABD Dışişleri Bakanlığı tarafından duyurulduğu ve buna karşılık Washington'ın, Tahran'ı çok uzun süre beklemekten hoşlanmadığı konusunda uyardığı ifade edilmiştir. Nitekim Tahran bu konuda yeni seçilmiş Cumhurbaşkanı İbrahim Reisi'nin resmî göreve başlamasını bekleme niyetinde olduğunu belirtmiştir. Tahran'ın Viyana'daki "nükleer" müzakereleri erteleme talebi etrafındaki durumu yorumlayan Rus Askerî Uzman Yuri Lyamin, konunun sadece cumhurbaşkanı değişimiyle ilgili olmadığını, İran'da tüm yeni bakanların meclisten onay alması gerekçesiyle ortaya çıktığını vurguladı: "Ağustos başında gerçekleşecek olan İbrahim Reisi'nin göreve başlamasından sonra, İran'ın yeni dışişleri bakanı dâhil olmak üzere yeni bakanların adaylıklarını milletvekillerine sunmalıdır." Uzmana göre, İran Parlamentosunun mevcut bileşimi göz önüne alındığında Reisi, adayların onaylanması konusunda büyük sorunlar yaşamamalıdır: "Ancak, devam eden cumhurbaşkanı ve hükûmet değişikliği karşısında 'nükleer anlaşma' müzakeresinin zorlaştığı açıktır. Bu yüzden müzakerelerdeki gecikme 'beklenen' olarak yorumlanabilir." İran diplomatik departmanının rolüne gelince, analist bu konuda hiçbir değişiklik olmayacağı öngörüsünde bulundu: "Her durumda, İran Dışişleri Bakanlığı görüşmeleri sürdürse de kilit kararlar hükûmetin daha yüksek seviyelerinde alınır."

• Taliban ile Türkiye Arasındaki Savaş Nasıl Bitecek?

ABD'nin çekildiği Afganistan'ın başkenti Kabil'deki Hamid Karzai Havalimanı'nın güvenliğini Türkiye'nin sağlamaya hazırlanması Rusya basınına yansıtılarak değerlendirildi. "Vzglyad" gazetesinin 14 Temmuz sayısında "[Taliban ile Türkiye Arasındaki Savaş Nasıl Bitecek?](#)" başlıklı uzman görüşlerini içeren değerlendirme yayımlandı. Değerlendirme yazısında, Türkiye'nin Afgan topraklarında izlediği hedefler ve Ankara'nın Orta Asya'daki etkisinin güçlendirilmesi durumunda Rusya açısından ortaya çıkabilecek sorunlar incelenmiştir. Konuyla ilgili görüşlerini paylaşan Ortadoğu Enstitüsü Başkanı Yevgeny Satanovsky'e göre, Afganistan'da Taliban ile Türkler arasında çatışma riski artıyor: "Özellikle de Taliban, kendi liderliğine sahip dağıntık gruplar olduğu için en beklenmedik eylemlere hazırdır. Bir saha komutanı-

nın ne yapacağı asla bilinmez.” Olası tehditlerin Türkiye’yi durduramayacağı öngörüsünde bulunan analist, durumu Ankara’nın uzun süredir dış politika etkisini genişletmek isteğiyle açıkladı: “Türkiye, uzun yıllardır Afgan topraklarında, öncelikle yerel Türklere -Özbeklere ve Türkmenlere daha az ölçüde- diğer halklara, örneğin Taciklere dayanarak var olmuştur. Erdoğan ayrıca Uygurları da himaye etmeye devam ediyor. Yevgeny Satanovsky, Türkiye’nin Afganistan’daki konumunun güçlenmesi durumunda Asya ülkelerine teminat, koruma, yeni anlaşmalar vadedeceği görüşünü savundu. Tartışmanın diğer katılımcısı olan oryantalist Vyaceslav Matuzov, Türkiye’nin Afganistan politikası konusunda endişelerini şu şekilde ifade etti: “Erdoğan’ın ikinci eli “kuzeye Rusya sınırlarına kadar uzanıyor ve bu alan sadece Azerbaycan’ı değil, Volga bölgesini, Tataristan, Tuva ve diğer bölgeleri de kapsamaktadır.” Öte yandan oryantalist, Taliban’ın herhangi bir yabancı askerî varlığına yol vermeyecekleri açıklaması nedeniyle Türkiye’nin Afganistan’a yerleşeceği konusunda umutlu olmadığını da vurguladı.

• Umman, Yeni Sultanın Yönetiminde Bir “Arap İsviçresi” Olarak Kalacak mı?

Rusya Uluslararası İlişkiler Konseyi RSDM Uzmanı Kiril Semyonov, Umman Sultanı Heysem bin Tarık’ın, Suudi Arabistan Kralı Selman bin Abdulaziz’in daveti üzerine Riyad’a yaptığı tarihî ziyareti “NEWS.ru” sitesine yorumladı. [“Umman, Yeni Sultanın Yönetiminde Bir ‘Arap İsviçresi’ Olarak Kalacak mı?”](#) başlıklı değerlendirme yazısında söz konusu ziyaretin iki ülkenin ortak ikili iş birliğini etkileyebilecek sonuçları incelenmiştir.

Uzmana göre, Bahreyn ile birlikte Körfez Arap Ülkeleri İşbirliği Konseyinin en küçük hidrokarbon kaynaklarına sahip olan Umman, büyük çaplı gösterilere yol açan Covid-19 pandemisi nedeniyle ciddi ekonomik sorunlarla karşı karşıya kaldı: “Bu bağlamda, Umman’ın yeni sultanının ekonomik yardım ve belirli güvenlik garantileri dâhil olmak üzere Riyad ile ilişkilerini güçlendirmeye çalışacağı muhtemeldir.” Yazıda, söz konusu ziyaret sırasında Suudi ile Umman arasında daha önemli temel oluşturma nedeniyle perde arkası yapılan çalışmaların olabileceği ihtimaline de değinilmiştir. Ayrıca Semyonov, Sultan Heysem’in, Riyad’da Suudi Arabistan’a meyilli olarak görüldüğü konusunda ortaya çıkan görüşleri şu şekilde değerlendirdi: “Bu öngörü gerçekleşirse Maskat’ın, bir önceki sultanının onlarca yıldır inşa ettiği “Umman’ın Ortadoğu’daki özel rolü” politikasından uzaklaşmaya başladığını söylemek mümkün olacaktır. Nitekim tarafsızlık ve müdahale etmeme politikası sayesinde Umman, Ortadoğu’nun İsviçresi olarak tanındı.” Uzmana göre, Suudi Arabistan ile Umman arasında beklenen olası bir yakınlaşma gerçekleşse de güçlü bir ittifak kurulması pek de mümkün olmadığı görülmektedir: “Umman ve Sudi arasında, kökleri tarihe dayanan, hâlâ çözülmemiş ideolojik ve mezhepsel farklılıklar da dâhil olmak üzere çok fazla çelişkinin sürdürüldüğü durumda söz konusu “yakınlaşma” Maskat’ın dış politikasının geçici bir vektörü gibi nitelendirilebilir.”

Umman’ın hem İran hem de Suudi Arabistan ile yakın bağlarının varlığına da değinen uzmana göre bu faktör, büyük olasılıkla Maskat’ın İran-Suudi ilişkilerinin normalleşmesinde

önemli bir rol oynamasına yol açacaktır: “Umman platformunun İran ve Suudi temsilcileri arasındaki müzakereler sırasında ana platform olacağı mümkündür.” Bu bağlamda, analist, Kapsamlı Ortak Eylem Planı’nın imzalanmasından kısa bir süre önce Maskat’ın ABD ile İran arasındaki görüşmelere aracılık ettiğini hatırlattı. Yazıda Umman’ın, Ortadoğu krizleriyle ilgili olarak benzer bir politika izlediği vurgulanmıştır. Rusya-Umman ilişkilerine de değinen uzman, Umman’ın dış politikasını uluslararası ve bölgesel güçlerden bağımsız olarak sürdürme isteğiyle bağlantılı olarak Moskova ile Maskat’ın birçok temas noktası olduğunu ifade etti. Analist, Maskat’ın giderek, Washington’un Ortadoğu politikasından daha fazla endişe duyduğunu da ifadelerine ekledi.

• **Taşınabilir Hedef: Pakistan’da Afgan Görüşmeleri Devam Ediyor**

Rusya Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov’un Afganlar arası görüşmelerin bir sonraki turunun 25 Temmuz’da Pakistan’ın başkenti İslamabad’da yapılacağı konusunda duyurusu Rusya basınına yansıtılarak değerlendirildi. “İzvestiya” gazetesinin 16 Temmuz sayısında yayımlanan [“Taşınabilir Hedef: Pakistan’da Afgan Görüşmeleri Devam Ediyor”](#) başlıklı uzman görüşlerini içeren değerlendirmede Taliban’in müzakerelere katılmayacağı duyuruldu. Yazıda görüşlerine başvuru yapılan Rusya Çağdaş Afganistan Araştırmaları Merkezi Direktörü Omar Nessar’a göre, Afgan makamları, grup üzerindeki tek kozunu kaybetmek istemedikleri için Taliban’in taleplerini kabul etmeyecekler: “Kabil tüm tutukluları serbest bırakırsa, başka bir baskı yöntemi kalmayacak. Hareket şiddetli mücadele yöntemlerinden vazgeçmeyeceği sürece BM Güvenlik Konseyi üyelerinin de Taliban’ı kara listeden çıkarmaya cüret etmesi pek olası değil. Ancak diyalog yürütmenin başka yolu olmadığı için hükümet er ya da geç tavizler verecektir.” Tartışmanın diğer katılımcısı olan Rusya Bilimler Akademisi Doğu Araştırmaları Enstitüsünde kıdemli araştırmacı Vladimir Sotnikov’a göre, İslamabad, Afganistanın iç çatışmasına Taliban tarafında müdahale etmeyecek: “Pakistan’ın kendi “Taliban dalı” vardır ve ülkenin Başbakanı Imran Khan, Taliban’ın güçlendirilmesi durumunda iç terörle ilgili sorunların artıracığını anlıyor. Dolayısıyla Afgan tarafının açıklamalarının hiçbir dayanağı yoktur.” 25 Temmuz’da İslamabad’da düzenlenecek olan Afganlar arası konferansa aralarında eski Cumhurbaşkanı Hamid Karzai, Cumhuriyet İslam Partisi lideri Gülbeddin Hikmetyar’ın da bulunduğu çeşitli güçlerden Afgan siyasetçiler katılacak. Taliban toplantıya katılmayacak, onlarla görüşmeler Doha’da yapılacak.